

חוות דעת על סמך אבחון משולב

ת.ז.:
בי"ס:

שם המאבחן:
כיתה: ג'
23/4/2003
תאריך אבחון:

סיבת הפנייה: רצון להתעדכן בתפקודיו הלימודיים והקוגניטיביים. לומד בכיתה קטנה.

רקע התפתחותי וחינוכי:

BB הוא ה-3 מבין 3 ילדים. יש לו אחיות בנות 16 ו-19. נולד לאחר מהלך היריון תקין בלידת וואקום, בשבוע 41 במשקל 4400 גר'. במהלך הלידה הייתה מצוקה עוברית. מגיל צעיר עלו קשיים בהתפתחות השפתית. BB החל לדבר רק בגיל 3 שנים, וגם אז היה דיבורו משובש. טופל בהתפתחות הילד אצל קלינאית תקשורת, מרפאה בעיסוק וקיבל טיפולים רגשיים לאורך השנים. אובחן כסובל מהפרעת קשב וריכוז בגיל 6 ונוטל ריטלין מאז. כיום נוטל מינון של 20 מ"ג ריטלין LA.

נכנס למסגרת חינוכית עירונית רגילה, אך הועבר בגיל 4 לגן שפתי של החינוך המיוחד, לאחר שהגננת הבחינה כי הוא אינו מוצא את עצמו בגן, ומתקשה להבין דברים ברמת בני גילו. למד בגן שלוש שנים ונשאר שנה נוספת בגן. לקראת המעבר לכיתה א' עבר ועדת השמה, בה הוחלט על השמתו בכיתה א' רגילה, לאור התקדמותו. אולם, לדברי האם, עלו קשיים ניכרים בהסתגלותו, ברמה הלימודית והחברתית, כך שלעיתים היה מושא ללעג מצד חבריו לכיתה. לאחר חצי שנה עבר ועדת השמה, בעקבות לחץ מצד הוריו, והוחלט על השמה בחינוך מיוחד, שם לומד מאז ועד היום. אמו מתארת קשיים ניכרים בשיום של חפצים, שליפה וקושי בזכירה ושינון והוא חסר ידע בסיסי (ידע את שמות הצבעים רק לפני שנתיים). BB עדיין לא רכש קריאה וכתובה באופן המצופה מבני גילו. בכיתה הקטנה, בה לומד היום, דווח על התקדמות לימודית והשתלבות חברתית גוברת. BB מבקר בחוג כדורסל ורכש לו חברים בני גילו. לפני חופשת הפסח החל בטיפול פסיכולוגי באופן פרטי.

האם מתארת את BB כילד מקסים עצמאי, נקי ומסודר מאד.

התרשמות כללית

פונקציות ניהוליות (Executive Functions):

BB ילד חביב הגיע לאבחון בזמן לפגישת האבחון, מלווה באמו. נראה כפי גילו ומסודר בהופעתו. BB היה מסויג ודרוך לאורך מרבית האבחון. הוא נמנע מיצירת קשר עין ומבטו היה לרוב מושפל אל השולחן. BB לא גילה תובנה לסיבת הגעתו אל האבחון. הוא שיתף בתכנים שונים מעולמו האישי אך נזקק לדרבון ועידוד.

לאבחון הגיע כאשר הוא תחת השפעת התרופה. למרות זאת ניכר אי שקט פסיכומטורי וBB הרבה להתנועע על הכסא וכל כמה דקות נעמד. הוא נראה היה עייף ולא מרוכז. פיהק הרבה והתלונן מספר פעמים על כאבי בטן, בעיקר מול מטלות בהן התקשה. BB נזקק להפסקות מרובות, ולרוב לא ביקש רשות אלא קם ויצא מן החדר. שיתף פעולה באופן פורמלי עם מה שנדרש ממנו אולם גילה רמת הנעה נמוכה. כאשר לא ידע לענות על אחד הפריטים, השתתק ולא הגיב.

BB נזקק לעידוד ודרבון לצד תיווך בעיקר במטלות מילוליות, בהן התקשה לבטא את מחשבותיו וידיעותיו ולנסחן כהלכה. כמו כן עלה קושי בהבנת הוראות ולעיתים היה צורך לשוב ולחזור מספר פעמים. קצב עבודתו היה איטי ביחס למצופה והדבר הביא לפגיעה בביצועיו.

אימו של BB הגיעה עמו לאבחון הדיקטטי, אחר כחצי שעה יצאה לעבודתה. במהלך שהותה עמו ניכרו הגנת יתר וחרדתיות רבה ביחסה אליו והדבר התבטא הן באופן דיבורה כלפיו והן בניסיונותיה "לסייע" למאבחנת ולהסביר לBB מה נדרש ממנו במטלות.

למרות שלקח ריטלין כשעה לפני הגעתו, היה לBB קושי חריף לעבד מידע בעיקר על רקע של הבנה ארגון מידע ושליפתו וכן נראה מנותק.

התחומים וכלי האבחון

חשיבה מילולית ובלתי מילולית - WISC-R ובנוסף, מבחן מ"ם (חלקי) יכולות עיבוד מידע שמיעתי- ריי, טומאל, סוללה דיאגנוסטית "ניצן"

זיכרון שמיעתי - עיבוד מידע מילולי ברצף TOMAL

מבחני שיום, שליפה (TOMAL + RAN) ושטף (בן דרור שני).

זיכרון שמיעתי - סדרת מילים ללא הקשר / TOMAL

יכולות עיבוד מידע, זיכרון וקשב חזותי- בנדר, טומאל, V.D, יהלום, 592

תפקוד ויזואלי- מוטורי וגרפו- מוטורי- בנדר, ריי/רישדו, תהליכי כתיבה (בלתי פורמאלי, קדרון) תהליכי קריאה והבנת הנקרא עברית ואנגלית- תהליכי קריאה והבנת הנקרא- ערכת "א-ת"/שני לחמן, בהט, זייגר. מערכת לאבחון ליקויים בתהליכי הקריאה והכתיבה עפ"י נורמות ארציות. ובאנגלית: דר' רנטיסי והסוללה דיאגנוסטית אברמוביץ.

במהלך האבחון יוצגו נתונים מספריים הכוללים דירוג אחוזוני ורמתן.

0-7 לקוי במידה חריפה

7-16 נמוך מאד

16-25 נמוך

25-35 ממוצע-נמוך

35-65 ממוצע

ממצאי האבחון:

התפקוד האינטלקטואלי של BB כפי שנמצא במבחן WISC-R הנו ברמה ממוצעת-נמוכה ($IQ=81$), כאשר קיימת סבירות של 95% שציונו הממשי מצוי בטווח שבין 69-93 והוא ממוקם באחוזון 10. זאת, ללא פער מובהק, בין התחום המילולי ($VIQ=84$), לתחום הביצועי ($PIQ=81$), כאשר בשניהם הוא מתפקד ברמה ממוצעת-נמוכה. יחד עם זאת, ניכרו פערים משמעותיים בתפקודו בתתי המבחנים בכל תחום, הן הביצועי והן המילולי, ולכן לא ניתן לראותם כמשקפים יכולת אחידה ולא ניתן להתייחס לציון באופן כוללני כמשקף את יכולותיו. ניכר קושי משמעותי בביצוע מטלות שכוללות שימוש בזיכרון עבודה בתחום השמיעתי והחזותי, בקשב ממושך ומטלות של אנליזה וסינתזה במרחב.

הציונים במבחן WISC-R:

מבחנים מילוליים		מבחנים ביצועיים	
ידיעות כלליות	5	השלמת תמונות	10
צד שווה	11	סידור תמונות	10
חשבון	1	סידור קוביות	5
אוצר מילים	9	הרכבת עצמים	7
הבנה	13	קידוד	5
זכירת ספרות	(3)		

בתחום המילולי:

בתת-מבחן **צד שווה** נמצא כי יכולת ההכללה, ההמשגה והחשיבה המופשטת ברמה המילולית מצויות ברמה ממוצעת (צ.ת.=11). רמת המושג בה השתמש BB נעה בין קונקרטית לפונקציונלית ומעידה על יכולת תקינה להפשטה, להבנה של קשרים ויחסים בין מושגים מופשטים ולקיבוץ קטגוריות. אולם זאת, הושג באמצעות תיווך רב, ולחזרה מתמדת על הוראות המבחן בכל פריט מחדש).

בתת-מבחן **הבנה**, הבודק יכולת להבנת נורמות חברתיות, מצבים יומיומיים וידע עולם ברמה התיאורטית, היה תפקודו ממוצע-גבוה (צ.ת.=12). ניכר כי BB הפנים נורמות חברתיות מוכרות ומופשטות ברמה הפורמלית וכי יש לו שיפוט חברתי ויכולת לאמפתיה. אולם לעיתים התקשה לנפק מספר רעיונות לנושא מסוים.

בהתאם הפוטנציאל השפתי שלו, יכולתו של BB להגדיר מילים, כמו שנדרש בתת מבחן **אוצר המילים** נמצאה ברמה ממוצעת (צ.ת.=9). אולם ניכר קושי בשליפה, בשיום, בארגון מילולי ובהתנסחות. BB נזקק לשאלות מתווכות משום שתגובתו הספונטנית לא היתה מספיק מקיפה וכוללנית. למשל בפריט "מהו מסמר" ענה "שתוקעים על תמונות". כמו כן BB הרבה להשתמש בדוגמאות ולא הצליח לעמוד על מהות המילה ולהגדירה במדויק אלא במשמעויות משדה סמנטי קרוב, על אף שהרושם שהתקבל היה שהוא מכיר את המילה ומבין את משמעותה. (למשל בפריט 'מהיה הטרדה' ענה " אם משהו אומר משהו אז זה יכול להטריד". וכשנתבקש לפרט ענה "אם אומר לצאת רגע מהבית ואם זה אבא והוא מצפצף והוא אומר פתח לי רגע ואז בורח או בוא תקבל הפתעה וזה לא חבר שלך משהו זר". נראה כי כאן BB התייחס לסוג מסויים של הטרדה שיש בה פוטנציאל לפגיעה אך לא הצליח לתת הגדרה קולעת למילה). תיווך באמצעות שאלות מכוונות סייע לו לשפר את תשובותיו.

לעומת יכולת ההפשטה וההבנה התקינות שלו, בתחומי הידע הנרכש עלו קשיים משמעותיים. בתחום הידע הנרכש, **ידיעותיו הכלליות** של BB מצויה ברמה נמוכה מבני גילו (צ.ת.=5). נראה שנפילות בקשב וקשיים בזכרון בערוץ השמיעתי גורמים לפגיעה ביכולת לקלוט מידע ולהפנימו מהסביבה. כמו כן, לא מן הנמנע כי קיימים קשיי שליפה של מידע קיים. BB לא הצליח לשלוף מידע בסיסי. כך לשאלה 'כמה ימים יש בשבוע?' ענה '12' ובתגובה לשאלה חוזרת ענה '10'. BB לא ידע לדווח מהן עונות השנה גם שניתן רמז מטרם ("עכשיו אנחנו בקיץ. איזה עוד עונות יש?" ענה "פסח").

בתת-מבחן **חשבון**, הבוחן את יכולת הריכוז והיכולת לחשוב לפי חוקים, היה ציונו ברמה נמוכה מאוד ביחס לבני גילו (צ.ת.=1). BB מגלה הבנה ושליטה בפעולות חיבור וחיסור אך לא בכפל וחילוק. לצד זה גלו קשיים בביצוע פעולות חישוביות. BB לא הצליח לחבר ולחסר מספרים מעשרת ראשונה. (2+4 ענה 7, 5-1 ענה 3 ואז תיקן ל2). מבחן זה לרוב ניתן בע"פ, אולם לאחר שBB לא הצליח בפריטים ניתנה לו אפשרות לענות עליהן בכתב. הדבר הביא לשיפור ביכולת לחבר מספרים מעשרת ראשונה אך לא בעשרת השניה. (ענה נכונה על התרגיל 2+4 אך שגה בתרגילים : 6+8 ו 12-5). את הפער בין תפקודו בע"פ ובכתב ניתן לייחס לקושי בזיכרון העבודה לטווח הקצר בערוץ השמיעתי. אולם עדיין, נראה כי קיים קושי מהותי בחישוב ותפקודו אינו תואם את המצופה מילדים בגילו, ויש לראות את התקדמותו בתחום ובמידת הצורך בהמשך לערוך מבחן ספציפי לשלילת לקות של דיסקלקוליה (קושי בביצוע חישובים).

זיכרון שמיעתי:

זכירה שמיעתית לטווח הקצר של רצפי ספרות :
במבחן **זכירת ספרות**, הבודק זכירה אודיטורית לטווח קצר של רצפי ספרות, היה ציונו בטווח
נמוך בהרבה מהממוצע (צ.ת.=3).

זיכרון חזותי:

זכירה חזותית לטווח הקצר (צורות גיאומטריות יחסית פשוטות) :
במבחן בנדר, הבודק זכירה ויזואלית לטווח קצר של צורות, היה תפקודו נמוך מאוד בהשוואה
לבני גילו (2/9 צורות).
נראה כי קיים קושי משמעותי של תפקודי זכרון העבודה בטווח המידי הן בערוץ השמיעתי והן
בחזותי.

בתחום הביצועי:

בתחום זה קיימים פערים בתפקודו של BB בין יכולות שונות. כאשר יכולת הפניית הקשב,
ההבחנה החזותית והעיבוד הסדרתי תקינים. זאת ביחס לקשיים בעיבוד הסימולטני וקושי
ביצירת אינטגרציה של גירויים חזותיים.

בתת-המבחן **סידור תמונות**, הבוחן יכולת לעבודה סדרתית וארגון מידע בערוץ החזותי כמו גם
יכולת הבנה של קשרי סיבה-תוצאה במישור הלא מילולי, היה ציונו ברמה ממוצעת (צ.ת.=10).
זהו מבחן הבודק יכולת ליישם שיפוט והבנה חברתיים ויכולת תכנון. ונראה כי לBB יכולת תקינה
להבין קשרי סיבה-תוצאה במישור הבינאישי, ואינטראקציות חברתיות.

בתת-המבחן **השלמת תמונות** הבודק את היכולת לסריקת גירוי חזותי ויכולת ההבחנה בין עיקר
לטפל, היו הישגיו ממוצעים (צ.ת.=10). לBB יכולת תקינה להפניית קשב פאסיבי והבחנה בפרטים
חזותיים במרחב.

לעומת זאת, בתת-המבחן **קוביות**, הבודק את יכולת האנליזה והסינתזה של גירוי חזותי חסר
משמעות, תפיסה נכונה של מודל במרחב ושל כיוונים, הבחנה בין דמות לרקע וחשיבה
מופשטת לא מילולית, הישגיו של BB היו נמוכים מהממוצע (צ.ת.=5) נראה כי הסיבות להנמכה
נעוצות הן ברמה התפיסתית והן ברמת הביצוע המוטורי. במשימה זו BB נדרש לתפוס גירוי
חזותי דו מימדי ולהרכיב דגם תלת מימדי מקוביות. BB עבד באופן לא שיטתי ונראה היה שאינו
מבין מה עליו לעשות. בדגמים הראשונים הצליח אולם כאשר רמת הקושי עלתה מעט BB
התקשה להפעיל גמישות בחשיבה ולנסות דרכים שונות לפתרון.

כאשר היה עליו להסתמך על סכמות פנימיות לצורך ביצוע סינתזה של גירוי בעל משמעות, תפקודו
השתפר מעט. בתת-המבחן **הרכבת עצמים**, הבודק תפיסה וזיכרון חזותי, חשיבה הגיונית, יכולת
ארגון תפיסתי-מרחבי ויכולת סינתזה של גירוי בעל משמעות הישגיו היו ברמה ממוצעת- נמוכה
(צ.ת.=7). במבחן זה BB נדרש להרכיב חלקים של פאזל לדגם דו מימדי ובעל משמעות (כגון :
סוס, מכונית, פרצוף). BB פעל באיטיות רבה. לעיתים התקרב לבניית כל הדגם אך נשאר עם חלק

מרכז ת.ל.ם

אחד ולא ידע לאן להכניסו ופירק את מה שיצר. בסופו של דבר לא הצליח להרכיב נכונה אף פאזל אולם הצליח לבצע חיבורים נכונים בין חלקים שונים.

הישגיו בתת-המבחן **קידוד**, הדורש עבודה רוטינית תוך תיאום ויזו-מוטורי, היו נמוכים מהממוצע (צ.ת.=5). סגנון עבודתו היה מהיר ושיטתי והוא הסתייע במלל עצמי שנראה ומפצה על הקשיים בקשב וסייע לו להתארגן ולתפקד באופן אופטימלי.

למידה באמצעות הערוץ השמיעתי - פונולוגי (ריי, טומאל, סוללה דיאגנוסטית/שלם)

זיהוי ובידוד שמיעתי. מבחן הבודק את המנגנונים העומדים בבסיס תהליכי הפענוח. המבחן מבוסס על שמיעה בלבד. הישגיו בביצוע בידוד פונמות וביהיון חלקיים ביותר בשל קושי הבנה ונטייה להתנתקויות.

סגמנטציה ומיזוג שמיעתי - מבחן סגמנטציה הוא מבחן הבודק יכולת פירוק של מילה לפונמות המרכיבות אותה. לדוגמא: $B/A/T <$

הישגיו בביצוע סגמנטציה (פירוק/אנליזה) של הפונמות ובמיזוגן (הרכבה/סינתזה) לקויים הן בשל חוסר הבנה וקושי בשמור קשב והן בשל מודעות פונולוגית נמוכה ואי שליטה בתהליכי הקידוד

מנגנונים בבסיס הקריאה והכתיבה/ ערנות מטה לשונית:

מבחנים אלו בודקים את המנגנונים העומדים בבסיס תהליכי הפענוח. המבחנים מבוססים על שמיעה בלבד. המבחנים בודקים יכולת פירוק של מילה לפונמות המרכיבות אותה. לדוגמא: $B/A/T <$ וכן יכולות מיזוג והשמטת פונמות:

מודעות פונולוגית	דירוג אחוזני	רמת ביצוע
פירוק מילה לפונמות	0-7	בלתי תקין
מיזוג פונמות למילה	7-16	נמוך מאד
השמטה של פונמה ממילה	7-16	נמוך מאד
ערנות מורפולוגית:		
גזירה והטיה של מילים בעלות משמעות וכן רמת זיהוי ורמת הפקה	7-16	נמוך מאד
ערנות תחבירית:		
איזכורים	7-16	נמוך מאד

אסוציאציה אודיטורית/ ITPA (מבחן הבדק יכולת שליפה באמצעות אנלוגיה בן נושאים תוך השלמת משפטים במילה).
הישגיו מדורגים ברמת גיל ששפתי חמש. כן ניכרו שגיאות תחביריות רבות.

נתונים למבחני השטף והשליפה (שליפה היא היכולת לשלוף את הצליל/מילה המדויק/ת בתגובה לגירוי מילולי או חזותי. כאשר קיים קושי הוא מתבטא בהשתהות עד לשליפה או בשליפה של צליל/מילה לא מדויק/ת. כאשר מדובר במילה ייתכן ותישלף מילה הקשורה למילת המטרה בקשר הגיוני כלשהו או בקשר צלילי):

שטף משדות סמנטיים בע"ח	שלף 10 מילים בדקה (נורמה : 14)
שטף משדות סמנטיים מאכלים	שלף 5 מילים בדקה (נורמה : 11)
שטף משדות פונולוגיים האות ב'	שלף 6 מילים בדקה (נורמה : 6)
שטף משדות פונולוגיים האות ג'	שלף 7 מילים בדקה (נורמה : 5)
שטף משדות פונולוגיים האות ש'	שלף 7 מילים בדקה (נורמה : 6)

ניכר חוסר עקביות ביכולת השליפה מה שמעורר חשד שהקושי בעיקרו קושי בהתארגנות (קצב "הצתה" איטי)

למידה באמצעות הערוץ השמיעתי- פונולוגי (ריי, טומאל, סוללה דיאגנוסטית/שלם)

זיכרון שמיעתי - עיבוד מידע מילולי ברצף TOMAL
(Test Of Memory And Learning). המבחן בודק יכולת עיבוד מילולי ברצף, ודורש קשב שמיעתי.

<u>בטווח הקצר</u>	<u>בטווח הבינוני</u>
תוצאה : 6 (נורמה : 10)	תוצאה : 6 (נורמה : 10)
אחוזון : 9 (ממוצע : 50)	אחוזון : 9 (ממוצע : 50)

הבנת הנשמע לקויה והישגיו נמוכים במידה קיצונית בשני הטווחים. BB שחזר פרטים מעטים מאד וכן שינה חלק ניכר מהפרטים המרכיבים את סיפורי המסגרת.

זיכרון שמיעתי - סדרת מילים ללא הקשר / TOMAL
המבחן בודק יכולת למידה בשלבים, יכולת שליפת מילים בטווח המיידי והבינוני, תוך הקפדה על אחסון ושימור המילים אותן זכר ובו זמנית השלמת החסרים ע"י שינון.
תוצאה : 6 (נורמה : 10)
אחוזון : 9 (ממוצע : 50)

מרכז ת.ל.ם

ניכר קושי חריף בארגון ובהתארגנות והדבר הביא להנמכה ביכולת השליפה. רק לאחר ההקראה השמינית הצליח לשחזר את כל המילים.

להלן טבלא המתארת את עקומת הלמידה של BB :

2 /12	זיכרון מיידי- העברה ראשונה
4 /12	זכירה בעקבות שינון- העברה שנייה
6 /12	זכירה בעקבות שינון- העברה שלישית
5 /12	זכירה בעקבות שינון- העברה רביעית
6 /12	זכירה בעקבות שינון- העברה חמישית
8 /12	זכירה בעקבות שינון - העברה שישית
8 /12	זכירה בעקבות שינון - העברה שביעית
12 /12	זכירה בעקבות שינון - העברה שמינית

הבחנה שמינית. במהלך הבדיקה מקריאים בפני המאובחן זוגות מילים כאשר חלק מהמלים נבדלות בצליל אחד (כגון ז/ס) ועל המאובחן לציין האם הזוגות שהוקראו לפניו זהים או לא. תקינה.

למידה באמצעות הערוץ החזותי (יהלום, טומאל, ריי)

זיכרון חזותי - זיכרון לרצף של צורות מופשטות/TOMAL. המבחן בודק זכירה חזותית של צורות מופשטות תוך שימת לב להבדלים קטנים וזיהוי ההבדלים בתוך מסיחים. במטלה זאת יש הגבלת זמן.
תוצאה : 8 (נורמה : 10)
אחוזון : 25 (ממוצע : 50)
הערוץ החזותי של BB נמוך וניכר קושי בתפיסת הרצף החזותי.

מבחן יהלום ו – 592 (רודיל ודנקלה) בדק את הקשב החזותי, אסטרטגיות וקצב עבודה באמצעות זיהוי צורה/מספר מתוך מכלול צורות/מספרים שונים. BB נתבקש להתמקד בגירוי אחד מתוך רבים המצויים על גבי הדף ולסמן את הגירוי במהירות מרבית. להלן תוצאות המבדקים :

מבחן יהלום		
מהירות בשניות	כמות מתוך 14	
220	6 (63%)	תוצאה גולמית
70	11	נורמה

מבחן 592		מבחן
מהירות בשניות	כמות מתוך 14	
307	14 (100%)	תוצאה גולמית

67.13	12	נורמה
-------	----	-------

בשני המבחנים קצב עבודתו איטי במידה חריפה. כן ניכרו מוסחות דעת ולקות בקשב החזותי ואלו באו לידי ביטוי בן השאר בסימון פריטים לא נכונים: במבחן היהלום סימן 12 אליפסות כאילו היו מעוניינים וכן סימן 6X 562 בנוסף לסימון ה- 592.

הבחנה חזותית (Visual Discrimination) - לקויה על רקע שיכולי אותיות וכן כיווניות לקויה.

תפקוד ויזואלי- מוטורי וגרפוי- מוטורי

BB אחיזת עיפרון תקינה, אולם איכות הקו נמוכה לגילו. הקו חזק והשליטה הגרפוי מוטורית נמוכה. ניכר קושי בתפיסת הגשטלט ובתיאום יד-עין. כך, עלה קושי ניכר בציור זוויות, עקומות ובחיבור בין אלמנטים וצורות במרחב. BB פעל באופן אימפולסיבי ומהיר, ללא כל תכנון ובקרה על תוצריו והתקשה להתארגן על מרחב הדף. הוא העתיק את הצורות ללא סדר וצייר צורה על גבי צורה. הבשלות הויזו מוטורית כפי שנמתאה תואמת לגיל 6. בהעדר קריטריון חיצוני אליו היה עליו לשאוף, וכאשר היה עליו להסתמך על עצמו בלבד, איכות תוצריו נפגמה משמעותית.

חזותית-מוטורית. העתקת 10 הצורות - Richadeau המבחן בודק יכולת העתקת צורות פשוטות ומורכבות וארגון במרחב וכן זכירה חזותית קנסטטית.

BB העתיק 9/10 צורות אך התקשה לשמור על כיווניות נכונה וניכרה רוטציה של הדף. כן הקטין מאוד את הצורות

כישורי למידה בעברית

תהליכי קריאה: פענוח, מהירות, הבנת הנקרא וידע אורתוגרפי. ערנות וקידוד פונולוגיים ותחביריים

לוח תנועות לוח צירופים – המבחן בודק מהירות ודיוק בפענוח עיצורים בודדים וצירופי עיצורים ותנועות. מדדים אלה נותנים תמונה על יעילות הפענוח. BB אינו שולט בקריאת הלוחות.

קרא כ- 36 פריטים בדקה (טווח מאוני 7.1-16 (נמוך מאוד)

רמת הדיוק נמוכה אף היא. שגה בארבעים אחוזים מהפריטים טווח מאוני (16.1-25)

קריאת מילות תפל – המבחן בודק מהירות ודיוק בפענוח תבניות צליליות לא משמעותיות- מילות תפל. מדדים אלה נותנים תמונה על יעילות הפענוח.

קרא 20 מילים לדקה (רמה בינונית נמוכה) ושיבש כ- 40% מהמילים (נמוך)

קריאת מילים משמעותיות – רשימה זו כוללת מילים בעלות תבנית אורתוגרפית רב משמעותית ויש להיעזר בניקוד לצורך פענוח תקין. המבחן בודק מהירות ודיוק בקריאה של מילים בודדות ללא הקשר. מדדים אלה נותנים תמונה על היעילות של תהליך קריאת המילים וזיהויין.

BB קרא 17 מילים לדקה (נמוך). רמת הדיוק נמוכה אף היא.

מרכז ת.ל.ם

ידע אורתוגרפי - מבחן הבודק זיהוי נכון של תבניות כתיב תקינות. BB התבקש לבחור מבין שתי תבניות כתיב המונחות לפניו איזו מהן היא התבנית התקינה, לדוגמא: מכתב > מחתב. רמת הדיוק נמוכה.

קריאה בהקשר והבנת הנקרא, המבחנים בודקים קריאה טקסטואלית ברמה הקשרית באמצעות קריאה משווה (קריאה קולית אל מול קריאה דמומה). בדיקת הבנת הנקרא ברמות הבנה מדורגות. בדיקת שטף ואוטומציה בתהליכי הקריאה וההבנה בתוך ומחוץ להקשר תוכני. כמו כן נבדקו תהליכי הכתיבה ברמה של קצב כתיבה והתייחסות לוגוגרפית וברמה של כתיבה הבעתית.

BB התמודד באופן סביר עם קריאה והבנת הנקרא של טקסטים המיועדים לרמת ראשית לימוד קריאה.

בקריאה קולית, נבדק על פי: "המעיל"
בקריאה דמומה, נבדק על פי: "הסד"

BB קרא קריאה משובשת (שיבש כארבעים אחוזים מהמילים. BB לא הפעיל בקרה על אופן קריאתו ומסיבה זאת וכן בשל הקשיים הראשוניים בהפעלת תהליכי קידוד הביאו להנמכה חריפה ברמת הדיוק וביכולתו להבין את הנקרא.

BB קרא 19 מילים לדקה בקריאה קולית ו- 17 מילים לדקה בקריאה דמומה. יש לציין כי הבנת הנקרא נבדקה הן באמצעות תשובות שניתנו בכתב והן באמצעות תשובות שנבדקו בעל פה.

BB התקשה לשחזר את הסיפורים היות ושיבש פרטים רבים על רקע של פענוח לקוי, במהלך הקריאה. לדוגמא, במקום לקרוא טמיר קרא תמר ולכן הפך את הסיפור מזכר לנקבה...שכח/ה..... BB הבין את השאלות חלקית השיב עליהן בקושי רבה בכתב ובע"פ. המשלב הלשוני בו עשה שימוש היה בינוני-נמוך.

תהליכי כתיבה

רמת הכתיב בעת העתקת קטע ובעת הכתבתו: קצב עבודתו איטי מאוד (כתב כ- 15 מילים לדקה) ורמת הדיוק נמוכה בשל השמטת עיצורים מתחילת ומסוף מילים וכן שגיאות כתיב הומופוניות. כפי שניכר לעיל, כתיבתו איטית ובלתי מדויקת: (טווח מאוני 7.1 - 16).

מילות תפקוד (הכתבה של מילים בודדות): עבד בקצב איטי ורמת הדיוק נמוכה.

כתב יד:

רמת הקריאות נמוכה מאד. BB בעצמו התקשה לפענח את כתב ידו.

הבעה בכתב:

לקויה ברמת התוכן והמבנה (הביע את הרעיונות, ללא רצף עניני) בצמצום רב כן ניכרו שיבושי תחביר, דקדוק וקושי לשמור על סימני פיסוק.

למעשה כתב סיכום כרשימת מכולת (מספר את השורות כתב כל שורה כנפרדת ולא כחטיבה אחת).

תחום רגשי

BB הוא ילד חביב ומופנם. החוויה המרכזית העולה מעולמו הפנימי היא של עצב, ריקנות ובדידות ("היא עצובה מפני שהיא לבד", סיפור לכרטיס 2, TAT, "הוא מרגיש דברים לא טובים", סיפור לציור 'ילד' HTP). נראה כי קיימת מצוקה רגשית וחרדה שמביאות לחוסר יציבות בעולם הפנימי. אלו מביאים לירידה בכוחות ולקשיים בתפקוד האגו שבא לידי ביטוי בירידה ביכולת הויסות הרגשי וההתנהגותי, קושי לתכנן, להתארגן ולשמור על רמת הנעה לאורך זמן.

במגעיו הראשוניים עם סביבתו, הוא מפגין דריכות וזהירות, מתכנס בתוך עצמו ונמנע מחשיפה עצמית ומיצירת מגע. נראה כי קיים ענין רב בקשר ובקרבה בינאישית לצד חרדה וצורך להישמר בתוך יחסים מחשש לפגיעה או דחייה. ("הוא מתבייש או עצוב מאנשים... בגלל שהעליבו אותו", כרטיס 3BM, TAT). לעיתים BB חווה את עצמו מחוץ לסיטואציה ולהתרחשות, שאין לו מקום והוא מחפש הכרה והקשבה אך חש שזו אינה בנמצא. ("הוא מדבר והאיש השני בכלל לא מקשיב לו", כרטיס 6bm, TAT). אולם BB מתקשה לבטא את תחושותיו ומתקשה לבוא במגע עם רגשותיו. מול מצבים שמעוררים בו מצוקה מתעוררת בו חרדה אך הוא מהסס ומתקשה לבטא את קשייו ומגיע לעיתים בהתנתקות ונסיגה לפנטזיה או בנגטיביזם (חוסר שיתוף פעולה). הוא אינו מתריס ומבטא תוקפנות באופן גלוי, אלא לרוב מרצה ופועל ע"פ עקרון המציאות, מה שמביא לכך שהתוקפנות והתסכול מופנים פנימה ומייצרים בתוכו מתח ואי שקט.

בעולם הפנימי הייצוגים האנושיים נתפסים באופן מורכב ואמביוולנטי. לעיתים מכילים ומקבלים אך לעיתים כרודפניים או כנוכחים-נעדרים ואינם פנויים וזמינים רגשית עבורו. קיימת הזדהות גבוהה עם דמות האם המופנמת שנחווית כמכילה ומחזיקה ועולה צורך בהצמדות והישענות על אובייקט שיכיל אותו ויקנה לו ביטחון ומסגרת. זאת לצד קונפליקטואליות סביב הדמות הגברית המופנמת, שנחווית כחזקה וקומפיטנטית וכמודל להזדהות, אך גם לפעמים כמאיימת וחזקה ממנו, לידה לעיתים הוא חש בעמדה של נחיתות.

הקונפליקט המרכזי בו הוא עסוק סביב בתכנים של תלות למול עצמאות, כאשר מחד קיימת משאלה לעצמאות אך זו מול חוויה של עצמו כלא אדקוונטי ובעל מסוגלות אישית נמוכה ואי יכולת לפעול בעולם בכוחות עצמו. אלו מביאים לכך שבמפגש מול מטלות חדשות ומאתגרות הוא נסוג ומתקשה להתמודד ולחוות תסכול. בזירת הערך והזהות עולה דימוי עצמי נמוך וחוויה של פגומות וחוסר יכולת.

נראה כי לאורך השנים, בשל קשייו האובייקטיביים שהביאו לאי הצלחה לימודית, ואי תפקוד בהתאם למצופה ממנו. וכך ציפיותיו מעצמו קטנו, ולא הצליחה להתבסס אצלו תחושת עצמי מגובש וקומפיטנטי אלא כאחד שמאכזב את סביבותיו. הדימוי העצמי הנמוך מביא לכך שלעיתים BB מתבייש בעצמו וחושש מפני קשר, שמא יידחה. הוא מגלה עניין בקשר אולם במגעיו הראשונים עם סביבתו הוא מגלה חשדנות ודריכות. הוא נענה לדמויות סמכות ומשתף פעולה אך זאת באופן פורמלי.

למול אלו עולה משאלה לתפוס מקום ייחודי ולזכות להכרה והתפעלות מצד סביבתו.

קיים עיסוק בדחפים סביב תוקפנות ובשליטה עליהם, שמתעוררים למול חווית תסכול מתמשכת ומביאים אותו לעיתים, ובעיקר במצבים לא ברורים וטעונים רגשית להגיב באופן אימפולסיבי ומתפרץ.

יכולת הויסות מתרופפת בעיקר למול מצבים מתסכלים. במצבים מובנים קיים שיפור ביכולת הויסות עצמי.

נראה כי BB כוחות אגו ומשאבים שמאפשרים לו לפעול היטב בסביבה מחזיקה ומובנית, בה הוא חש מקובל ואהוד. אולם מול מקומות עמומים, בהם הדרישות ממנו אינן ברורות או במפגש מול מקומות חדשים או כאלה במציבים בפניו דרישות הוא פונה לשימוש בהגנות של הצטמצמות, והימנעות מהתמודדות. עולה צורך במסגרת מחזיקה ומכילה ואובייקט חיצוני, שתארגן אותו ותציב בפניו דרישות המותאמות ליכולותיו וקשייו, מחד אך תהיה מספיק תומכת מבחינה רגשית ותקנה לו אמונה בעצמו וביכולותיו.

סיכום

BB, בן 10, תלמיד כיתה ג' ללקויי למידה. BB מאובחן כסובל מהפרעת קשב וריכוז ונוטל ריטלין. הגיע בזמן אל האבחון, ויצר קשר מסווג עם הבודקות. היה דרוך ונבוך והתקשה לשתף בתכנים שונים מחייו. לאורך האבחון ניכר חוסר שקט פסיכומטורי, תנועתיות וקשיים בריכוז שבאו לידי ביטוי בצורך בהפסקות מרובות, בקימה מהכסא, בביצוע אימפולסיבי וקושי בהבנת הוראות.

התפקוד האינטלקטואלי כפי שנמצא במבחן WISC-R הנו ברמה ממוצעת-נמוכה ($81=IQ$), כאשר קיימת סבירות של 95% שציונו הממשי מצוי בטווח שבין 69-93 והוא ממוקם באחוזון 10. זאת, ללא פער מובהק, בין התחום המילולי ($84=VIQ$), לתחום הביצועי ($81=PIQ$), כאשר בשניהם הוא מתפקד ברמה ממוצעת-נמוכה. יחד עם זאת, ניכרו פערים משמעותיים בתפקודו בתתי המבחנים בכל תחום, הן הביצועי והן המילולי.

נקודות החוזק שלו הן בהבנה ובחשיבה המופשטת המילולית. לצד זה קיימים מספר נקודות חולשה: זיכרון שמיעתי וחזותי לטווח הקצר נמוכים מאוד מהממוצע. זאת, לצד קושי בשמירה על קשב ממושך מביאים לירידה ביכולת לקלוט, להפנים ולשלוף חומר לימודי, ובביצוע חישובים. מוקד נוסף הוא בתחום האנליזה והסינתזה המרחבית, וייתכן שאלו מעידים על לקות לא מילולית וקשיים ניכרים ביכולת התפיסה והאינטגרציה בין גירויים חזותיים. ולבסוף, התחום הגרפי מוטורי, בו קיים תיאום נמוך בין יד-עין, קושי בתפיסת הגשטלט, וקושי בהתארגנות.

בעולמו הפנימי, קיימים תכנים דיספוריים וחוויה של בדידות וריקנות. עולה עיסוק בקונפליקטים סביב תלות ועצמאות, דימוי עצמי נמוך וחוויה של פגומות וחוסר קומפיטנטיות.

נראה כי קשייו הלימודיים קשורים הן בהפרעת הקשב ממנה הוא סובל לצד לקויות למידה מורכבות שמלוות אותו לאורך השנים. בתחום הרגשי עולה מוטיבציה נמוכה וסף תסכול נמוך שנראה ומגיעים על רקע של דימוי עצמי נמוך ותחושת העדר מסוגלות שמביאים לקושי להתמיד. אי לכך הוא זקוק למסגרת של למידה מתווכת, הוראה מתקנת אינטנסיבית לצד טיפול רגשי שיאפשר לו לבסס זהות אישית תואמת מין וגיל מגובשת ותחושת מסוגלות.

המלצות:

לבית הספר:

1. מומלץ על הארכת זמן הבחינה בכתב בכל מקצועות הלימוד בשיעור של 25% מזמן הבחינה בשל קושי קשבי, תנודות בזיכרון וקצב עבודה איטי.
2. מומלץ לוודא הבנת שאלות המבחן.
3. מומלץ לאפשר הפסקות בעת המבחן, בשל קושי קשבי.
4. בחשבון: מומלץ על שימוש במחשבון כיס בשל תנודות בזיכרון וקשיים ביכולת השליפה.
5. בשל קשיים מהותיים בארגון תגובה מילולית ובכתיבה מומלץ על היבחויות בע"פ.
6. המשך הוראה מתקנת בחשבון ובעברית.
7. תרפיה רגשית דרך מתי"א.

להורים:

1. טיפול פסיכולוגי מלווה בהדרכת הורים
2. המשך מעקב פסיכיאטרי אחר נושא הקשב- יש לשוב ולבחון את המינון לאור קשיי הקשב שעלו במהלך האבחון.
3. הוראה מתקנת בחשבון ובשפה

נשמח לשתף פעולה במידת הצורך.

אנו מאחלים לBB הצלחה בהמשך דרכו.

בברכה,

סלמ
ד"ר אורית זודמן
פסיכולוגית קלינית בכירה
ותעסוקתית/חברתית
מ.ר. 4019

יפה גל (MA)
מאבחנת דידקטית
מומחית בהוראה מתקנת
מ.ר.ה 56771
מנהלת מרכז ת.ל.ם

אורית
פסיכולוגית בודקת:
אורית כהן
מ.ר. 98376